

## **SINTEZA RECOMANDĂRILOR**

**la proiectul de hotărâre al Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației privind identificarea și analiza detaliată a pieței accesului cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix și desemnarea S.A., „Moldtelecom” cu putere semnificativă pe această piață**

Perioada de consultare a proiectului de hotărâre al Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI) privind desemnarea S.A., „Moldtelecom” cu putere semnificativă pe piața accesului cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix precum și a proiectului de identificare și analiză detaliată a pieței date, publicate pe pagina de Internet a ANRCETI la data de 19 noiembrie 2012, a expirat la data de 10 decembrie 2012.

Proiectul supus consultării publice a cuprins următorul set de documente:

- Proiectul de hotărâre al Consiliului de Administrație al ANRCETI privind desemnarea S.A. „Moldtelecom” cu putere semnificativă pe piața accesului cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix, însoțit de Nota informativă;
- Proiectul de identificare și analiză detaliată a pieței accesului cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix;

În adresa Agenției au parvenit comentarii și recomandări din partea S.A., „Moldtelecom” și SRL „Arax-Impex”.

### **I. Comentariile și propunerile S.A. „Moldtelecom”**

**la identificarea și analiza detaliată a pieței accesului cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix**

#### **Comentariul Moldtelecom :**

1. La p. 2.4.2, paragraful (1) în Analiza privind identificarea pieței accesului cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix, menționăm că în luna martie 2010 Agenția a specificat că numărul conexiunilor la rețelele prin cablu coaxial și acces la rețeaua de telefonie fixă fără fir raportate la numărul de bucle locale de cupru ale rețelei PSTN/ISDN reprezentau circa 6,6%. În analiza pieței nr.4 supusă în prezent consultării, Agenția reprezintă o valoare importantă a numărului de accesuri la rețea prin intermediul rețelelor de acces prin cablu coaxial – 21,4%, iar cele de acces la telefonie fixă fără fir – circa 5%.

Ținând cont de creșterea substanțială a valorii conexiunilor la rețelele prin cablu coaxial în decurs de 2 ani, prin intermediul cărora sunt furnizate inclusiv și servicii de acces la Internet în banda largă, concluzionăm că furnizorii de astfel de rețele efectuează investițiile necesare pentru a oferi servicii alternative serviciilor de distribuire de conținut de televiziune (acces la Internet, telefonie). Prin urmare, nu suntem de acord cu concluziile Agenției că serviciile de acces la bucla de cablu coaxial nu pot fi incluse în aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru.

#### **ANRCETI : Nu se acceptă**

Considerăm că raționamentele și concluziile S.A., „Moldtelecom” sunt greșite. În cazul dat sunt confundate două noțiuni: 1. numărul de conexiuni prin rețele de cablu și 2. numărul

de conexiuni de acces la servicii de date în bandă largă prin intermediul buclei locale. Primul este utilizat pentru accesul la televiziunea prin cablu, de aici și diferența între 21,4% în prezenta analiză și 6,6% în analiza precedentă, care a observat-o S.A., „Moldtelecom”. Prin urmare, Agenția nu împărtășește aceeași viziune cu S.A., „Moldtelecom” privind creșterea substanțială a valorilor de conexiuni de acces în bandă largă prin cablu coaxial și că furnizorii rețelelor date efectuează investiții necesare pentru a oferi servicii de Internet, telefonie în măsura în care acestea ar deveni un substituent efectiv pentru serviciile de Internet prin tehnologia ADSL. Considerăm că o problemă foarte importantă este granularitatea rețelelor date, acestea fiind foarte mici ca afaceri, ceea ce nu oferă efecte de scară suficiente pentru a oferi asemenea servicii. Pe lângă aceasta furnizorii de cablu coaxial se confruntă cu probleme de acces cu ridicata la servicii de Internet la prețuri ce le-ar permite furnizarea la rândul lor a serviciilor cu amănuntul.

În contextul celor menționate mai sus reiterăm concluzia ANRCETI că serviciile de acces prin rețele de cablu coaxial nu sunt un substituent efectiv pentru produsul focal și, prin urmare, nu fac parte din piața relevantă a produsului.

#### **Comentariul Moldtelecom :**

2. Agenția nu analizează oportunitatea includerii în această piață ca produs substituent cu amănuntul și anume, accesul în bandă largă prin rețeaua mobilă, care reprezintă un substituent suficient pentru produsul focal. Prin urmare, piața inițială a produsului focal trebuie extinsă, deoarece ambele tipuri de acces în bandă largă pot servi aceleași necesități ale utilizatorilor, și anume, conectivitatea în bandă largă.

#### **ANRCETI : Se acceptă**

ANRCETI a analizat produsele de acces în bandă largă mobil în calitate de potențial substituent al produsului focal.

În urma analizei, ANRCETI a concluzionat că serviciile de acces la Internet în bandă largă prin DSL și de acces mobil în bandă largă pot într-o careva măsură să servească acelorași necesități ale consumatorului, însă diferențele funcționale și de preț fac ca serviciile de acces în bandă largă prin rețea mobilă să nu fie un substituent suficient care ar putea penaliza o potențială creștere mică dar semnificativă și permanentă a prețului la produsul focal de către monopolistul ipotetic. Raționamentele prin care Agenția consideră că accesul mobil nu este un serviciu substituent suficient al accesului în bandă largă prin ADSL în cazul unui SSNIP (creștere de 5-10% a prețului ) au fost descrise în Analiză.

#### **Comentariul Moldtelecom :**

3. La p.2.5 Agenția a constatat că condițiile concurențiale diferă pe teritoriul Republicii Moldova, în principal în zonele urbane, unde, în afară de S.A. ”Moldtelecom” sunt prezenți mai mulți furnizori care utilizează infrastructuri alternative de acces pe suport de fibră optică, se pot identifica cu claritate condiții diferite în mod substanțial și obiectiv, care sunt stabile în timp, considerăm că este oportun ca Agenția să impună o revizuire a domeniului geografic de aplicare, definind piețe geografice subnaționale.

#### **ANRCETI: Nu se acceptă**

În ceea ce privește ofertele de acces la infrastructura de rețea, cererea furnizorilor alternativi pentru o ofertă cu ridicata este la nivel național. Aceștia dezvoltă rețelele lor de bandă largă acolo unde sau în cazul în care vor avea acces la infrastructură în condiții satisfăcătoare din punct de vedere economic și tehnic fără careva restricții specifice din punct de vedere geografic. În mare parte furnizorii alternativi care dețin infrastructura proprie de fibră optică au construit rețeaua lor pentru autofurnizări reieșind din evaluările de marketing pentru zona corespunzătoare în care și-au dezvoltat rețeaua, în special blocuri locative din localitățile urbane, unde S.A., „Moldtelecom”, susține că există concurență. Totuși, dacă e să privim sectoarele rezidențiale din aceste localități, atunci putem observa că în aceste zone în mare parte are acces doar furnizorul istoric rețeaua căruia este deja prezentă, iar pentru un furnizor alternativ este evident că investițiile mari în infrastructură ar face ca acestea să nu fie economic fezabile. Prin urmare putem vorbi de o concurență pe anumite sectoare sau chiar blocuri din localitățile urbane unde pot fi prezenți maxim doi furnizori, dar nu de o concurență pe întreg municipiu sau oraș anume.

Ținând cont de acestea și de concluziile analizei, ANRCETI consideră că piața geografică este teritoriu național.

#### **Comentariul Moldtelecom :**

4. La p.2.6.2 din Analiză Agenția a specificat că pe piața cu amănuntul a accesului în bandă largă concurența este acerbă. Gradul de stabilitate a cotelor de piață, raportate de Agenție, și în perioada de după intervenția de reglementare, distinge faptul că pe piața data este concurență efectivă. În cazul includerii în această piață și accesului în bandă largă prin rețeaua mobilă, cotele de piață ale competitorilor vor avea cu totul alte valori și va ilustra mai exact situația pe piața cu amănuntul în bandă largă.

#### **ANRCETI: Nu se acceptă**

ANRCETI nu găsește să fi menționat în punctul 2.6.2 despre o concurență acerbă pe piața accesului cu amănuntul în bandă largă așa cum susține S.A. „Moldtelecom”. Dimpotrivă, conform datelor statistice prezentate de furnizori, ANRCETI a evaluat că în perioada anilor 2010 - 2012, cota de piață a S.A. „Moldtelecom” pe piața cu amănuntul a accesului în bandă largă în funcție de numărul de abonați a fost stabilă în diapazonul 69-71% în timp ce cota de piață a furnizorilor alternativi a oscilat între 29% și 31%. Având în vedere că produsele de acces în bandă largă fix ale S.A. „Moldtelecom” (MaxDSL și Maxfiber) sunt oferite la tarife care nu asigură profitabilitate pentru această unitate de servicii<sup>1</sup>, fiind subvenționate din contul serviciilor de terminare a apelurilor telefonice internaționale de intrare, poate fi considerat că anume competitorii S.A. „Moldtelecom” pe piața serviciilor de acces în bandă largă fixă întâmpină concurență acerbă.

Deoarece principalii competitori ai S.A. „Moldtelecom” sunt concentrați în mun. Chișinău, ritmul de creștere a bazei de abonați ai acestor furnizori va încetini într-o măsură mai mare decât cel al S.A. „Moldtelecom”, care are prezență mult mai puternică în alte zone geografice, ANRCETI consideră că cota de piață a acestuia poate crește în orizontul de timp cuprins de analiză.

---

<sup>1</sup> Conform rapoartelor financiare separate pentru anul 2011 publicate de Moldtelecom (<http://www.moldtelecom.md/companie/rapoarte>), activitatea dată a înregistrat rezultat negativ de – 101 109 107 lei.

În ceea ce privește evaluarea cotelor de piață în funcție de accesul în bandă largă prin rețele mobile și includerea în piața analizată a accesului dat, ANRCETI găsește că serviciul dat nu este un substituent eficient pentru produsul focal și, prin urmare, nu face parte din piața relevantă a produsului. Argumentele pentru acest raționament au fost descrise în Analiză și menționate la răspunsul la comentariul 2 al S.A. "Moldtelecom".

#### **Comentariul Moldtelecom :**

5. Ținând cont că prin Hotărârea nr. 85 din 28.04.2009 Agenția a definit lista piețelor relevante și piața nr.10 cuprinde: accesul la categorii distincte de infrastructura fizică, astfel ca canalizare, spații de colocare, piloni, site-uri, turnuri și alte facilități de infrastructură asociată rețelilor de comunicații electronice, dublarea cărei este imposibilă și atât timp, cât această hotărâre nu a fost modificată, remediile ce țin de accesul la infrastructura civilă urmează a fi impuse în contextul analizei pieței date (nr.10) și identificării furnizorului cu putere semnificativă pe piața respectivă.

#### **ANRCETI: Nu se acceptă**

Hotărârea ANRCETI nr.85/2009 are doar efect de agendă pentru acțiunile de analiză a piețelor suspectate a fi relevante reglementării preventive. După cum s-a menționat deja<sup>2</sup>, ANRCETI intenționează să modifice Hotărârea ANRCETI nr.85 din 28.04.2009 prin abrogarea punctului 10 din anexa la aceasta. Pentru evitarea situațiilor de confuzie, ANRCETI intenționează să examineze chestiunea modificării Hotărârii nr.85/2009 înainte de examinarea chestiunii privind aprobarea Hotărârii de identificare a pieței 4 relevante și determinării furnizorului cu putere semnificativă.

#### **Comentariul Moldtelecom :**

6. Referitor la includerea în piața cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix a serviciilor de acces la bucla locală bazată pe fibre optice, solicităm să ne fie prezentate argumentele necesare (cota de piață după abonați FTTH/ FTTB, numărul de linii optice - bucle locale), analiza comparativă cu alți operatori de pe acest segment de piață (acces la bucla locală bazată pe fibre optice), care confirmă poziția dominantă doar a S.A. "Moldtelecom".

#### **ANRCETI : Nu se acceptă**

În vederea determinării furnizorului cu putere semnificativă pe piața accesului cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix, ANRCETI a analizat mai multe criterii dintre care și cota de piață. Aceasta a fost calculată în funcție de numărul de bucle locale bazate pe fibre de cupru și fibră optică, care fac parte din piața dată. Menționăm că cota de piață a S.A. „Moldtelecom” evaluată de ANRCETI în funcție de acestea reprezintă 87% ceea ce reprezintă un procent semnificativ de mare în comparație cu ceilalți jucători de pe piața dată, iar cota de piață semnificativ de mare și stabilitatea acesteia în timp a servit drept dovadă a existenței puterii semnificative de piață a S.A. „Moldtelcom”. În plus, ANRCETI consideră această abordare mai corectă decât cea propusă de S.A. „Moldtelecom” din considerentul că piața accesului la infrastructură include atât accesul prin fibre de cupru cât și prin fibre optice,

---

<sup>2</sup> [http://anrceti.md/files/u1/Nota\\_Info\\_Reg\\_interconnect\\_16112012.pdf](http://anrceti.md/files/u1/Nota_Info_Reg_interconnect_16112012.pdf), pagina 4.

iar calcularea cotei de piață doar în funcție de buclele locale de fibre optice nu ar reflecta situația reală de pe piața dată ci doar a unui segment al acesteia.

**Comentariile și propunerile SRL „Arax-Impex”  
la identificarea și analiza detaliată a pieței accesului cu ridicata la infrastructura de  
rețea la un punct fix**

**Comentariul Arax :**

1. Precizați dacă concluzia pct. 2.4.3 din analiză implică și autofurnizările de servicii de acces la infrastructura de acces optică. În cazul în care răspunsul este afirmativ atunci considerăm că aceasta trebuie să se regăsească expres inclusiv și în concluzii.

**ANRCETI: Se acceptă**

Chiar dacă nu a fost menționat acest fapt, considerăm că din textul analizei este evident faptul că autofurnizările au fost luate în considerație în aceasta fiind analizate toate accesurile la bucla locală atât cele prin fibra de cupru cât și cele de fibră optică. Respectiv, au fost examinate nu ponderile furnizorilor pe piața comercială (observabilă), dar ponderile furnizorilor în funcție de serviciile de acces cu ridicata oferite extern (pe piața comercială) și intern (pentru propriile activități cu amănuntul ale furnizorilor). Pentru a face clarificarea necesară, ANRCETI a făcut o precizare în acest sens în varianta finală a analizei pieței.

**Comentariul Arax :**

2. La pct. 2.4.3. Chiar dacă este logic ca accesul la bucla locală bazată pe fibre optice nu poate fi partajat, totuși apare o incertitudine din cauza pct. 2.7. Concluzii privind identificarea pieței relevante, care prevede că această piață include serviciile de acces total și partajat la buclele și sub-buclele locale, pe suport de cupru și fibră optică.

Tot aici am dori să reiterăm că în cazul în care autofurnizările de servicii de acces la infrastructura de acces optică se regăsesc în produsul focal al pieței relevante atunci acesta trebuie să se regăsească și în concluziile de definire a pieței. Propunem următoarea formulare a concluziei: „*Piața serviciilor de acces cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix cuprinde servicii de acces, total sau partajat, la bucla și sub-bucla locală de cupru, precum și accesul la bucla locală bazată pe fibre optice, inclusiv servicii de acces la bucla sau sub-bucla locală furnizate pentru propria activitate*”.

**ANRCETI: Se acceptă**

Agenția a efectuat modificarea concluziei date în documentul final al analizei.

**Comentariul Arax :**

3. Considerăm oportun ca Agenția să facă o analiză detaliată a barierelor structurale prin prisma importanței și necesității accesului implicit la infrastructura greu de dublat pentru dezvoltarea și extinderea rețelelor de comunicații chiar și pentru alte scopuri decât ajungerea la utilizatorul final prin bucla locală a furnizorului ofertant.

Odată ce ANRCETI și-a propus să abordeze subiectul „Serviciilor de acces fizic la infrastructura asociată rețelelor de comunicații electronice” prin renunțarea la identificarea unei asemenea piețe relevante separate (Piața 10) și impunerea unor reguli comune de acces la infrastructură prin intermediul Regulamentului de interconectare, dar și a pieței 4, considerăm că în respectiva analiză este cazul să se identifice exact problematica și barierele de acces la infrastructură, inclusiv cu determinarea semnificației noțiunii de canalizare și stâlp (pilon).

#### **ANRCETI: Se acceptă**

În ceea ce ține de accesul la infrastructura greu de dublat și în vederea extinderii rețelelor de comunicații ANRCETI a completat capitolul **3.3.4 Probleme concurențiale și identificarea remediilor necesare** cu obligația de acces la canalizare în vederea pozării cablurilor indiferent de scopul utilizării acestor cabluri. Aceasta presupune oferirea accesului indiferent dacă acesta este utilizat pentru accesul la infrastructura de rețea a buclei locale a S.A. „Moldtelecom” sau dacă furnizorii pozează cabluri pentru dezvoltarea propriei rețele de acces, transport.

În ceea ce privește barierele de acces la infrastructură acest subiect a fost abordat în detalii în analiza de piață consultată public în special la punctele **3.2.3 Controlul infrastructurii greu de dublat** și **2.6.1 Barierele de intrare și ieșire**.

#### **Comentariul Arax :**

5. La pct.3.2.3 - Am dori să se facă o precizare dacă problematica infrastructurii greu de dublat dezbătută în prezentul punct se referă doar la oferirea pentru furnizori a accesului la infrastructura asociată pentru furnizarea buclei locale către utilizatorul final sau se răsfrânge și asupra necesității oferirii furnizorilor inclusiv a accesului la infrastructură asociată pentru dezvoltarea/extinderea rețelelor lor. Are sau nu legătură obiectivul reglementării pieței de acces la infrastructură utilizarea canalizației S.A.„Moldtelecom” în scop de extindere a propriilor rețele, altele decât segmentele de acces (de exemplu backhaul, distribuție), de către alți furnizori? Considerăm că utilizarea partajată a infrastructurii realizată prin negocieri directe nu va aduce rezultate scontate fiind necesară impunerea unor obligații de utilizare partajată a infrastructurii, ca parte a regimului de acces pe proprietăți inclusiv și controlul tarifelor, care să nu fie abuzive, netransparente și necompetitive.

#### **ANRCETI: Se acceptă**

ANRCETI este de părere că accesul la infrastructura asociată trebuie să fie acordat indiferent de scopul utilizării cablurilor pozate de solicitant. Acestea ar putea fi utilizate atât pentru interconectarea cu/accesul la rețeaua și bucla locală a Moldtelecom, cât și să servească pentru rețeaua proprie de acces sau transport a solicitantului. Precizarea respectivă a fost făcută în textul Analizei.

#### **Comentariul Arax :**

6. La pct. 3.3.4 - Credem că nu a fost elucidată întrebarea cu privire la fundamentarea în funcție de costul LRIC a prețurilor pentru acces fizic la bucla/sub-bucle locală și serviciile asociate acestuia nu expune întreg spectru de probleme. Ținând cont de faptul că analiza de piață indică lipsa concurenței efective S.A. „Moldtelecom” poate practica tarife substanțial

diferite pentru serviciile oferite pe piața cu amănuntul față de cele de pe piața de gros percepute furnizorilor ce oferă servicii similare pe piața cu amănuntul cu evidente efecte anticoncurențiale. Considerăm necesară nu doar menținerea în sarcina S.A. „Moldtelecom” a obligației de fundamentare în funcție de costuri a tarifelor asociate serviciilor de acces necondiționat la bucla locală (inclusiv pentru infrastructura asociată) pe baza modelului de calculare a costurilor LRIC dar și calcularea și aplicarea acestor prețuri conform modelului aprobat. Același model de calcul trebuie să se extindă și asupra stabilirii prețurilor pentru accesul și utilizarea canalizației și stâlpilor, indiferent de scopul în care vor fi întrebuințate de furnizorii solicitanți.

Suntem de părerea că datorită constrângerii competitive la nivelul prețurilor, în absența orientării la costuri a tarifelor aplicate pentru accesul la bucla locală și serviciile asociate, acestea nu vor atinge în mod natural un nivel economic eficient.

#### **ANRCETI: Se acceptă parțial**

ANRCETI consideră că metodologia potrivită pentru calcularea costurilor la aceste servicii este LRAIC.

#### **Comentariul Arax :**

7. Cît privește obligația suplimentară „asigurarea accesului la unele elemente specifice ale rețelei proprii: accesul la infrastructura de canalizație și stâlpi telefonici, inclusiv dimensionarea corespunzătoare a capacităților de canalizație nou construite să poată găzdui cablurile a câțiva furnizori”, considerăm că în analiza efectuată trebuie să se indice în mod exhaustiv faptul că accesul la canalizație și stâlpi trebuie să fie permisă inclusiv pentru instalarea propriului segment de buclă locală (extinderea rețelei de comunicații electronice) și nu doar pentru partajarea buclei locale furnizorului cu putere semnificativă. Din textul analizei nu reiese cu strictețe scopul acordării accesului la canalizație și stâlpi.

#### **ANRCETI :Se acceptă**

În ceea ce ține de accesul la infrastructura greu de dublat și în vederea extinderii rețelelor de comunicații ANRCETI a specificat în capitolul 3.3.4 *Probleme concurențiale și identificarea remediilor necesare* că obligația de acces la canalizare în vederea pozării cablurilor este necesară indiferent de scopul utilizării cablurilor instalate de către solicitantul accesului. Aceasta presupune oferirea accesului indiferent dacă acesta este utilizat pentru accesul la infrastructura de rețea a buclei locale a S.A. „Moldtelecom” sau dacă furnizorii pozează cabluri pentru dezvoltarea propriei rețele de acces, transport sau pentru alte necesități de rețea.